

TIJDZALHETLEREN

historisch educatief ontwerp en advies

DE BOTTEN VAN

WHARRAM PERCY

MYSTERIE
OPDRACHT

(inclusief docentenhandleiding)

De botten van Wharram Percy

Mysterieopdracht

Het middeleeuwse dorpje Wharram Percy in Engeland is een belangrijke archeologische vindplaats die veel informatie geeft over het middeleeuwse dorpsleven. De ruim 100 botten van tien mannen, vrouwen en kinderen die gevonden werden in een put stelden archeologen voor een raadsel. In deze opdracht onderzoeken leerlingen drie hypothesen rondom de botten van Wharram Percy.

Tijdsduur

Ca. 30 minuten

Doelen

- Leerlingen ordenen informatie om hypothesen te toetsen
- Leerlingen verzamelen argumenten om een hypothese te onderbouwen of te weerleggen
- Leerlingen oefenen met het formuleren van een oordeel en de onderbouwing daarvan

Beginsituatie

Onderbouw havo/vwo, maar zeker ook geschikt voor bovenbouw.

Vorbereiding

- Verdeel de klas in tweetallen (of drietallen)
- Kopieer voor elk groepje het leerlingblad en het blad met de kaartjes/gegevens

Instrueren

Wat: Achterhalen welke hypothese het meest waarschijnlijk is voor de gevonden botten in het dorpje Wharram Percy

Hoe: Ordenen van verschillende kaartjes met informatie en beargumenteren welke hypothese het best wordt ondersteund door de gegevens

Waarom: Een hypothese onderbouwen met argumenten is een belangrijke vaardigheid bij het doen van wetenschappelijk onderzoek, zowel bij geschiedenis als bij andere vakken.

Uitvoeren

- Deel de leerlingbladen en de bladen met de kaartjes/gegevens uit
- Laat de leerlingen de introductie over Wharram Percy lezen (of lees deze voor) en een keuze maken uit de hypothesen. Laat hen snel een keuze maken, op gevoel / eerste idee.
- Neem opdracht 2 en 3 door, zodat voor de leerlingen duidelijk is wat zij moeten doen.
- Geef de instructie tot het goed lezen van de kaartjes/gegevens.
- Leerlingen vullen opdracht 2 en 3 in. Naar keuze kan halverwege de opdracht worden geïnventariseerd wat de antwoorden zijn bij opdracht 2. Dit kan leerlingen die meer moeite hebben met de opdracht op weg helpen bij opdracht 3.

Nabespreken

- Inventariseer (door middel van bijvoorbeeld handen opsteken) welke hypothese in de klas als meest waarschijnlijk wordt geacht.
- Laat verschillende leerlingen, die de juiste hypothese hebben gekozen (nr. 2), hun toelichting voorlezen. De andere leerlingen letten op welke kaartjes als argumenten zijn gebruikt.
- Bespreek welk(e) van de voorgelezen antwoorden de meest duidelijke en complete argumentatie geven.
- Inventariseer wie bij opdracht 1 ook al had gekozen voor hypothese 2 en het nu dus bij het rechte eind blijkt te hebben.
- Rondom Halloween is genoeg snoep in de winkel te koop in de vorm van botjes, schedels, zombiehoofden etc. Een leuke traktatie na het harde werk aan deze opdracht.....

Vervolg

Het ordenen van informatie bij verschillende hypothesen zal vaker terugkomen bij de lessen geschiedenis (en andere schoolvakken).

De botten van Wharram Percy Antwoordmodel

Opdracht 1

Antwoord naar keuze van de leerling. Antwoord 2 zal het juiste blijken, maar dit moet voor het verrassingselement nog niet worden verklapt.

Opdracht 2

Hypothese 1 wordt ondersteund door kaartje(s): (5), 6

Hypothese 2 wordt ondersteund door kaartje(s): 1, 2, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 14

Hypothese 3 wordt ondersteund door kaartje(s): -

(kaartje 3 ondersteunt geen van de hypothesen, maar hypothese 3 wordt door dit gegeven weerlegd)
(kaartje 5 kan bij hypothese 1 en 2 worden geplaatst, maar past in combinatie met kaartje 8 meer bij hypothese 2)

Opdracht 3

Hypothese 2

Argumenten:

Eigen antwoord van de leerling.

In het antwoord moeten de volgende argumenten met passende kaartjes naar voren komen:

- Uit de gegevens blijkt dat men in de Middeleeuwen geloofde dat doden uit hun graf konden komen (als een soort zombies) om rond te spoken (kaartjes 1, 2, 4, 7, 9, 11, 14)
- Om van deze monsters af te komen, hakte men het lichaam aan stukken (7, 9, 14) en/of verbrandde het (1, 7, 9, 12, 14)
- Sporen van messen/bijlen en verbranding zijn aangetroffen bij de botten van Wharram Percy (5, 10, 13)
- Dit wijst erop dat inwoners van het dorp hebben gedacht dat zij te maken hadden met onnoden in hun dorp en deze hebben aangevallen met messen, in brand hebben gestoken en de lichaamsdelen in een diepe put hebben geworpen.

NB In de Middeleeuwen kende men het woord zombie niet. In Engelse teksten spreekt men van *revenants* (van het Franse *revenir*: terugkomen).

Bronvermelding

https://aplacebetweenthetrees.com/2021/03/12/entry-from-the-whitworth-bestiary-the-problem-with-the-walking-dead-revenants/#_ftn1

<https://ruthjsalter.com/2017/10/31/restless-revenants/>

<https://www.medievalists.net/2017/10/kill-medieval-zombie/>

<https://sourcebooks.fordham.edu/basis/williamofnewburgh-five.asp>

<https://historicengland.org.uk/whats-new/news/archaeological-evidence-living-dead-in-mediaeval-england/>

Dit lesmateriaal is ontwikkeld door Tijd zal het leren.

Dit materiaal, of delen daarvan, mag worden gebruikt voor educatieve doeleinden en/of onderzoek, graag met verwijzing naar www.tijdzalhetleren.nl.

Het materiaal, of delen daarvan, mogen niet worden verkocht of op welke wijze dan ook voor commerciële doeleinden worden gebruikt.

De botten van Wharram Percy

Leerlingblad

Wharram Percy was een middeleeuws dorp in Engeland, dat tussen de 9e en de 16e eeuw bewoond was. Het is één van de belangrijkste archeologische vindplaatsen die informatie geven over het middeleeuwse dorpsleven. Zo werden in de jaren vanaf 1960 vele menselijke skeletten opgegraven. Een bijzondere vondst waren de ruim 100 botten van ongeveer 10 mannen, vrouwen en kinderen die in een diepe put en niet op een kerkhof waren begraven. De botten vertoonden sporen van messteken en verbranding. Na onderzoek van deze botten deden archeologen in 2017 een ontdekking waarvan hun haren overeind gingen staan....

In deze opdracht ga je onderzoeken welke verklaring waarschijnlijk de juiste is voor deze griezelige vondst.

Opdracht 1

Stel, je bent archeoloog. Welke hypothese zou jij als eerste kiezen als meest waarschijnlijke voor de vondst in Wharram Percy? Omcirkel je keuze.

1. De gevonden lichamen duiden op kannibalisme
2. De gevonden lichamen duiden op een zombie-aanval
3. De gevonden lichamen duiden op ongewenste vreemdelingen

Opdracht 2

Lees de verschillende kaartjes en bepaal bij welke hypothese elk kaartje het beste hoort. Noteer het nummer van de kaartjes.

Hypothese 1 wordt ondersteund door kaartje(s): .....

Hypothese 2 wordt ondersteund door kaartje(s): .....

Hypothese 3 wordt ondersteund door kaartje(s): .....

Opdracht 3

Welke hypothese kan worden aangewezen als de meest waarschijnlijke verklaring voor de vondsten bij Wharram Percy?

Hypothese:.....

Argumenten:

.....
.....
.....
.....

Kaartjes die je argumenten ondersteunen:

Kaartje ....., omdat .....

Kaartje ....., omdat .....

Kaartje ....., omdat .....

Kaartje ....., omdat .....

Kaartje ....., omdat .....

Kaartje ....., omdat .....

1. De bisschop Thietmar van Merseburg schrijft in de 11^e eeuw een verhaal op dat zich afspeelt in Deventer. De kerk van Deventer wordt geteisterd door levende doden die 's nachts een kerkdienst houden. Wanneer de priester de levende doden probeert weg te jagen, storten deze zich op hem en verbranden hem op het altaar.
2. Abt Geoffrey van Burton Abbey beschrijft in de 12^e eeuw hoe twee mannen die een heilige hebben beledigd, na hun dood regelmatig in de vroege ochtenduren rondspookten rond de abdij waar de heilige begraven lag. Zij droegen dan hun grafkisten op hun rug. Ook konden zij zichzelf veranderen in beren, honden of andere dieren.
3. Door middel van isotopenonderzoek van tanden is vast te stellen welk voedsel men heeft gegeten en wat de herkomst van een persoon is. Onderzoek van de skeletten van Wharram Percy heeft aangetoond dat de mannen, vrouwen en kinderen uit de zeer directe omgeving, en waarschijnlijk het dorp zelf, afkomstig waren.
4. William van Newbury, een Engelse middeleeuwse geschiedschrijver uit de 12 eeuw, schrijft over een man uit het graafschap Buckingham die na zijn dood 's nachts de slaapkamer van zijn vrouw blijft bezoeken. Wanneer zij hem verjaagt, blijft de man de burens en andere familie lastig vallen, zelfs op klaarlichte dag. Op advies van de bisschop wordt de man opnieuw begraven met een kerkelijk document op zijn borst gelegd. In dit document staat dat de man absolutie krijgt: vergeving van zijn zonden. Hierna is de man niet meer gezien.
5. Vooral rond de nek en op het hoofd zijn sporen van messteken te zien bij de lichamen van Wharram Percy.
6. Hongersnoden komen met zeer grote regelmaat voor in de middeleeuwen.
7. Abt Geoffrey van Burton Abbey (12^e eeuw) schrijft hoe de levende doden die rondspookten rond de abdij worden uitgeschakeld. Op een dag worden hun graven door enkele inwoners van het dorp geopend en de lichamen intact aangetroffen. Men slaat de hoofden van de lichamen af en legt deze tussen de benen van de overledenen. Vervolgens worden de harten uit de lichamen gerukt om deze te verbranden. Nadat de harten een dag lang hebben gebrand, hoort men 's avonds een hard krakend geluid en ziet men een duivelse geest in de vorm van een kraai omhoog vliegen.
8. Wanneer sprake is van kannibalisme zijn botten vaak beschadigd door messen. De sporen hiervan zijn dan te zien rondom de gewrichten van de ledematen.
9. William van Newbury (12^e eeuw) vertelt over een gestorven priester, die een zondig leven had geleid en na zijn dood 's nachts uit zijn graf komt om de omwonenden lastig te vallen. Een andere priester besluit houdt 's nachts de wacht bij het graf en weet de ondoode te verwonden met een bijl. In de vroege ochtend graaft men het lichaam op en verbrandt het om vervolgens de as in alle windrichtingen te verspreiden.

10. Onderzoekers hebben vastgesteld dat de lichamen van alle 10 personen van Wharram Percy zijn onthoofd en aan stukken gehakt.

11. *'Het is moeilijk te geloven dat de lijken van doden uit hun graf komen en de levende angst aanjagen, maar er zijn verschillende verhalen hierover in onze tijd waardoor we dit als feit kunnen vaststellen. De schrijvers uit de oudheid schrijven niets over dit verschijnsel, waardoor niet te bewijzen is dat dit in vroeger tijden ook plaatsvond. Daarom schrijf ik deze verhalen uit onze eigen tijd op, als waarschuwing voor toekomstige generaties.'*

William van Newbury (12^e eeuw), die verschillende verhalen over ondoden documenteerde

12. William van Newbury (12^e eeuw) vertelt over een gestorven priester, die een zondig leven had geleid en na zijn dood 's nachts uit zijn graf komt om de omwonenden lastig te vallen. Een andere priester besluit houdt 's nachts de wacht bij het graf en weet de ondode te verwonden met een bijl. In de vroege ochtend graaft men het lichaam op en verbrandt het om vervolgens de as in alle windrichtingen te verspreiden.

13. De botten van Wharram Percy laten sporen van verbranding zien. Ook is vastgesteld dat sommige botten opzettelijk na de dood van de persoon zijn gebroken.

14. William van Newbury beschrijft in de 12^e eeuw het verhaal over een tot leven gekomen dode man die in Berwick 's nachts voor veel onrust zorgt. Bij het ochtendgloren keert hij terug naar zijn graf. Tegen verschillende mensen zou hij hebben gezegd dat zij geen rust zouden kennen zolang zijn lichaam onverbrand was. Tien dappere mannen graven zijn lichaam op, snijden de ledematen aan stukken en verbranden het lichaam. De rust keerde terug in Berwick.